

Sygn. akt II KK 277/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barabry Nowińskiej

w sprawie **D. M. i R. D.**

oskarżonych z art. 158 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 14 września 2016 r.,

kasacji obrońców oskarżonych od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 21 maja 2014 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w W.

z dnia 1 lipca 2013 r.

1. uchyła zaskarżony wyrok oraz zmieniony nim wyrok Sądu Rejonowego w W. i sprawę przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania;

2. zarządza na rzecz oskarżonych D. M. i R. D. zwrot uiszczonych opłat od kasacji w kwotach po 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych.

UZASADNIENIE

R. D. i D. M. wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 1 lipca 2013 r., zostali uznani za winnych tego, że w dniu 9 października 2011 r., na przystanku autobusowym PKP, działając wspólnie i w porozumieniu oraz z trzecim nieustalonym sprawcą, dokonali pobicia J. P. w ten sposób, że uderzali go rękami w brzuch oraz kopali, w wyniku czego pokrzywdzony J. P. doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci choroby realnie zagrażającej życiu i związanej ze wstrząsem krwotocznym wywołanym krwotokiem do jamy otrzewnej uszkodzonej po urazie śledziony i skutkującej koniecznością przeprowadzenia operacji usunięcia śledziony, tj. przestępstwa z art. 158 § 2 k.k., za które R. D. wymierzono karę dwóch lat pozbawienia wolności, zaś D. M. karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Wyrok ten został zaskarżony apelacją obrońcy oskarżonych, w której podniesiono zarzuty obraz przepisów postępowania, mających wpływ na treść rozstrzygnięcia Sądu *a quo*, tj. art. 5 § 2 k.k., art. 7 k.k., art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. i wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie D. M., zmianę kwalifikacji prawnej czynu R. D. na art. 158 § 1 k.k. i wymierzenie mu kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, ewentualnie uchylenie wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Apelację od tego wyroku w zakresie wymiaru kary wniósł prokurator, podnosząc zarzut jej niewspółmierności, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku w części dotyczącej orzeczenia o karze i wymierzenie obu oskarżonym kar po 4 lata pozbawienia wolności.

Sąd Okręgowy w W. zmienił zaskarżony wyrok m.in. w ten sposób, że podwyższył wymiar orzeczonych wobec oskarżonych kar pozbawienia wolności do 4 lat.

Wyrok Sądu drugiej instancji został zaskarżony kasacją przez obrońców oskarżonych. Obrońca R. D. podniósł zarzut rażącego naruszenia prawa procesowego, mającego wpływ na treść orzeczenia:

1. art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. i art. 85 § 1 k.p.k., polegającego na zaniechaniu stwierdzenia przez Sąd z urzędu oczywistej sprzeczności interesów oskarżonych R. D. i D. M., występujących zarówno na etapie

postępowania przygotowawczego, jak i w fazie jurysdykcyjnej, co stanowiło rażące naruszenie prawa do obrony oskarżonego;

2. art. 454 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji, przez orzeczenie przez ten Sąd kary surowszej od tej, jaką orzekł Sąd pierwszej instancji, przy zmianie ustaleń faktycznych będących podstawą wyroku.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Obróńca D. M. podniósł następujące zarzuty rażącej obrazy przepisów postępowania:

1. art. 6 k.p.k., art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, art. 42 ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 85 § 1 i 2 k.p.k. przez niedostrzeżenie przez Sąd drugiej instancji już na etapie postępowania przygotowawczego został ustanowiony jeden obrońca dla dwóch oskarżonych, pomimo występującego między nimi konfliktu interesów, i obrońca ten reprezentował oskarżonych aż do momentu wydania wyroku przez Sąd *ad quem*;
2. art. 437 § 1 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. przez utrzymanie w mocy orzeczenia sądu pierwszej instancji pomimo jego wydania z rażącym naruszeniem prawa do obrony oskarżonego;
3. art. 454 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji przez zaostrenie względem oskarżonego wymiaru kary pozbawienia wolności przy jednoczesnej zmianie ustaleń faktycznych;
4. art. 4 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. przez przeprowadzenie wadliwej kontroli instancyjnej przejawiającej się brakiem rzetelnego i wnikliwego rozpoznania zarzutów poniesionych w apelacji;
5. art. 437 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. przez utrzymanie w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji pomimo rażącej sprzeczności między treścią sentencji tego orzeczenia a jego uzasadnieniem odnośnie do miejsca popełnienia przestępstwa;
6. art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k.. (w brzmieniu

obowiązującym w dniu wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji) w zw. z art. 193 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k., polegające na niedążeniu przez Sąd *ad quem* do wykrycia prawdy materialnej, dowolnej ocenie materiału dowodowego, pominięciu okoliczności przemawiających na korzyść D. M., a nadto zaniechanie zasięgnięcia uzupełniającej opinii biegłego na okoliczność przyczyn powstania obrażeń u pokrzywdzonego.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie obu wydanych w sprawie wyroków w stosunku do oskarżonego D. M. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Prokurator w odpowiedzi na kasację wniósł o jej uwzględnienie, uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Podniesiony w obu kasacjach zarzut obraży art. 85 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k. zasługuje na uwzględnienie, co na podstawie art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. uprawnia do ograniczenia rozpoznania tych środków zaskarżenia jedynie do tego uchybienia Sądów orzekających w sprawie.

Zgodnie z art. 85 § 1 k.p.k. obrońca może bronić kilku oskarżonych, jeżeli ich interesy nie pozostają w sprzeczności. Kolizja interesów współoskarżonych ma miejsce w sytuacji, w której wyjaśnienia jednego z nich lub dowody przez niego powoływane godzą w interes procesowy drugiego oskarżonego, co sprawia, że nie jest możliwe prowadzenie realnej obrony obu tych osób jednocześnie. Zaakceptowanie takiego stanu rzeczy przez sąd i niewydanie postanowienia w trybie art. 85 § 2 k.p.k. stanowi naruszenie prawa do obrony, które co do zasady może mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia w sprawie. Ocena tego zagadnienia wymaga analizy materiału dowodowego w celu zbadania zakresu występujących sprzeczności oraz uwzględnienia fazy procesu, w której ona występuje (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2016 r., WZ 7/16, LEX nr 2053666; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r., IV KK 244/06, OSNwSK 2007/1/439; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r., III KK 418/05, LEX nr 193010).

Przechodząc na grunt realiów faktycznych i procesowych rozpoznawanej

sprawy należy stwierdzić, że przedstawiony w obu kasacjach konflikt interesów obu oskarżonych reprezentowanych przez tego samego obrońcę zarysował się już na etapie postępowania przygotowawczego i trwał przez całą fazę postępowania jurysdykcyjnego, kiedy to R. D. i D. M. reprezentował ten sam obrońca – adw. A. W. Wprawdzie pomimo wzajemnych pomówień ewolucja relacji procesowych obu oskarżonych wskazuje na pewną wspólną tendencję, która może sugerować, że uzgadniali oni ze sobą przynajmniej ogólny kierunek składanych wyjaśnień, to jednak należy pamiętać, że z punktu widzenia obowiązków procesowych obrońcy okoliczność ta nie ma znaczenia, albowiem obrońca nie może poświęcać interesu jednego oskarżonego dla osiągnięcia korzyści przez drugiego oskarżonego, nawet jeśli ten pierwszy wyraziłby na to zgodę. Z uwagi na gwarancyjną funkcję przepisu art. 85 k.p.k., kolizja interesów, o której tam mowa musi mieć charakter obiektywny i z tego względu jest niezależna od woli oskarżonego, zarówno co do wyznaczenia obrońcy, jak i realizacji określonej taktyki procesowej. W tej mierze należy zresztą odwołać się do szerokich wywodów Sądu Najwyższego przedstawionych, w tej sprawie, w postanowieniu z dnia 8 stycznia 2016 r.

Podkreślić tylko trzeba, że kluczowe w kontekście przypisania oskarżonym udziału w pobiciu ze spowodowaniem następstwa w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego było przypisanie oskarżonym ról, jakie wykonywali w trakcie popełniania tego przestępstwa oraz ustalenie, który z oskarżonych spowodował kwalifikowany skutek, o jakim mowa w art. 158 § 2 k.k. W kontekście tych węzłowych zagadnień, decydujących o zakresie i ciężarze odpowiedzialności za udział w pobiciu oczywiste jest, że reprezentowanie przez jednego obrońcę R. D. i D. M. obarczone jest wadą, o której mowa w art. 85 § 1 k.p.k., skutkującej rażącym naruszeniem prawa do obrony obu oskarżonych. Niedostrzeżenie jej przez sądy obu instancji prowadzić musiało do uchylenia obu wydanych w sprawie wyroków i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Wszak wydane one zostały z rażącym naruszeniem prawa do obrony obu oskarżonych, co z istoty rzeczy musiało mieć wpływ na treść tych orzeczeń, choć oczywiście, z uwagi na brak przesłanek do obrony obligatoryjnej, nie było podstaw do stwierdzenia zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej o której mowa w art. 439 § 1 pkt. 10 k.p.k..

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

kc